

II. DÖNEM

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK İNKİLÂBININ STRATEJİSİ

1. İnkılâbın Atatürk'ün Zihninde Şekillenmesi ve Karar Vermesi

İnkılâp terimi dilimize "revolution" kelimesinin karşılığı olarak geçmiştir. Anlamı yuvarlanmak, devrilmek, sırtüstü düşmektir. 1789 yılında Fransa'da meydana gelen büyük toplumsal ve siyasal olaya, batılılar Revolution adını vermişlerdir. Osmanlı Devleti'nde ise bu olay, "İnkılâp" kelimesiyle karşılanmıştır. Arapça "kalb" kökünden türetilmiş olan inkılâp kelimesi; bir halden başka hale dönüşme, biçim değiştirme, devrim anlamına gelir.

İnkılâp, çeşitli alanlarda, çağın ve toplumun gereksinmelerini karşılamayan mevcut düzenin zorla ve kısa sürede yıkılarak, çağdaş ilkelere, toplumun ihtiyaçlarına cevap veren, toplumu yenileştirici, pekiştirici yeni bir düzenin kurulmasıdır. İnkılâp üç aşamada gerçekleşir:

1. Hazırlık safhası (düşünce ve fikir aşaması)
2. Eylem safhası (ihtilal-şiddet-hareket aşaması)
3. Yeniden kurma safhası (yeni düzen aşaması)

Atatürk'ün ifadesiyle inkılâp; “mevcut kurumları zorla değiştirerek, Türk milletini son asırlarda geri bırakmış kurumları yıkarak yerlerine, milletin çağdaş kurallara göre ilerlemesini sağlayacak yeni kurumları koymuş olmaktadır.”

Atatürk inkılâplarının amacı ise; Türk Ulusu'nun çağdaş uygarlık düzeyine erişerek refah içinde mutlu olması ve yaşam sevincine kavuşmasıdır.

Atatürk, Avrupa'da milliyetçilik ve demokrasi düşüncesinin hızla yayıldığı, Osmanlı Devleti'nde ise baskıcı bir yönetimin olduğu bir dönemde doğmuştur. Bu dönemde kimi aydınlar Namık Kemal, Ziya Paşa ve Ali Suavi'nin yazdıklarını gizliden gizliye okuyorlardı. 1889'da Tıbbiye'de başlayan yönetime karşı örgütlenme harekâtı, tüm yüksekokulları, giderek de toplumun tüm kesimlerini sardı.

Devletin çöküntüye doğru gidişini yakından gören Mustafa Kemal, gizliden gizliye Yeni Osmanlıların yazdıklarını okuyarak, Fransızca bilgisinden yararlanıp, Fransız İhtilâli'nin ilkelerini öğrenerek, bilincini geliştirmiş, kafasında yeni yeni düşünceler oluşmuştur. Bu düşünceleri eyleme koymak için örgütlenmenin zorunluluğuna inanan Mustafa Kemal, **1905 yılında** Suriye'de göreve başladığı zaman, Şam'da “**Vatan ve Hürriyet Cemiyeti**”ni kurmuştur. 1906 yılında bu cemiyetin Selanik şubesini kurmuş, bu örgüt daha sonra İttihat ve Terakkiye katılmıştır.

Ülkedeki özgürlük yanlısı Meşrutiyetçiler içinde yer almasına rağmen, Meşrutiyet'in ilanını yeterli görmeyen ve inkılâbın tamamlanmasını isteyen Mustafa Kemal, Meşrutiyet'in ikinci kez ilânından sonra, İttihatçılarla görüş ayrılığına düşmüştür.

Mustafa Kemal'de inkılâpçı düşüncelerin daha da kökleşmesine neden olan olay; 17-21 Eylül 1910 tarihlerinde Fransa, Picardie'de yapılan tatbikatlarda bir Fransız subayının, “*Görüşleriniz hep doğru çıkıyor, ama başınızda şu olduğu için hafife alınıyorsunuz*”, diyerek Osmanlı başlığını göstermesi olmuştur.

27 Ekim 1913'te Sofya'ya Askeri Ateşe olarak atanan Mustafa Kemal, burada geçirdiği günlerde Bulgaristan'ın kısa sürede nasıl kalkındığı üzerinde durmuş, Osmanlı Devleti'nin de kalkındırılması için nelerin yapılması gerektiğini tasarlamaya başlamıştır.

Atatürk, Kurtuluş Savaşı'na başlamadan önce yapacakları inkılâpları kafasında tasarlamıştı. Mustafa Kemal, tedavi için gittiği Karlsbad'da hatıra defterine 6 Temmuz 1918'de, "...benim elime büyük salahiyet ve kudret geçerse, ben toplumsal yapımızda arzu edilen inkılâbı bir anda bir coup (darbe) ile tatbik edeceğimi zannedirim."¹ diye yazmıştı.

2. Atatürk'ün İnkılâbı Gerçekleştirme Stratejisi

a. İnkılâbın Zamanını Tespit Etmek

Atatürk, bir inkılâpçı olarak zamanı oldukça iyi kullanmıştır. Dolayısıyla bir zamanlama ustası olarak tanınmıştır.

Mustafa Kemal Paşa, ülkede yapacaklarını kafasında şekillendirmiştir. Ancak bunların hiçbirini zamanı gelmeden uygulamaya koymamıştır. Zira bir işi zamansız yapmanın, o işi başarısızlığa götüreceği kanısında idi. Her şey sırasında ve zamanında yapılmalıydı. Büyük Nutku'nda da belirttiği gibi önemli kararları ilk günden açıklamak, başarısızlığa neden olabilirdi. Bu nedenle; "*Uygulamayı birtakım evrelere ayırmak ve olaylardan yararlanarak, ulusun duygu ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım ilerleyerek, amaca ulaşmaya çalışmak gerekiyordu.*" Öyle de olmuştur.

b. İnkılâbın Şartlarını Hazırlamak

Atatürk, kafasında belirlediği inkılâpları uygulamaya koyarken, bu inkılâpların şartlarını da hazırlamaya özel bir dikkat göstermiştir. Temel hedeflerden sapmalara izin vermemiştir. Samsun'a çıktığı zaman, ulusal egemenliğe dayalı kayıtsız şartsız yeni bir Türk Devleti kurmayı amaçladığı halde, şartlar oluşuncaya kadar bu düşünceyi açıkça ortaya koymamıştır. Çünkü yüzyıllardan beri halkın üzerinde etkin olan Osmanlı Devleti imajını yıkmak zordu.

Öncelikle bu sorunların çözümlenmesi, arkasından da eski saltanat sisteminin, çağdaş uygarlıkla bağdaşmayan Halifeliğin kaldırılması, toplumu çağdışı bırakan kurum ve kuralların atılması gerekiyordu. Bunun için de "*Osmanlı Hükümeti'ne, Osmanlı Padişahına ve Müslümanların Halifesine başkaldırmak ve bütün ulusu ve orduyu ayaklandırmak gerekiyordu.*"

Atatürk, yapmak istediği inkılâpların ortamını hazırlamış, ortamını hazır gördüğünde de son derece hızlı ve kararlı bir şekilde hareket ederek onları gerçekleştirmiştir.

c. Yakın Çevresi, Müdafaa-i Hukuk Grubu ve Halk Fırkası ile İlişkileri

Atatürk önderlik vasfını hedeflediği inkılâpları gerçekleştirmek için etkili olarak kullanmıştır. Tüm toplumsal hareketlerin bir öndere ihtiyacı vardır. İnkılâbın başarısı da önderine bağlıdır. Önder; davranışları, tutumları ve ikna yetenekleriyle halkı kendi çevresinde toplayıp, inkılâba karşı gelenleri etkisiz duruma getirebilecektir. Önder, doğru teşhis, doğru zamanlama yapması, işlevsel ittifaklara gitmesi ve belirlediği hedeften ödün vermemesi gerekir. Kuşkusuz bu arada örgütünü de oluşturmak zorundadır.

İnkılâplar, bir düşünsel hazırlık evresi geçirirler. Bu evrede oluşan önder kadro, inkılâbı daha önceden belirlenen hedeflere doğru yönlendirir. Bunların içinden sivrilen birkaç kişi ise inkılâbın önderi olarak ortaya çıkar. **Türk inkılâbına baktığımızda, böyle bir önder kadronun oluşmadığını** görmekteyiz. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Ancak en önemlisi, **Türk inkılâbının uzun süren bir düşünce evresi geçirmemiş olmasıdır.**

¹ Afet İnan, *Mustafa Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1983, s.43.

Türk inkılâbında düşünceyle eylem iç içe olduğu için, tek öndere dayalı olarak yürütülmüş bir inkılâptır. Bu nedenle, Türk inkılâbının farklı dönemlerinde karşımıza çıkan farklı kişiler, bir kadro olmaktan öte, Atatürk'ün yakın çevresini oluşturan kişilerdir. Bir evrede görev alanlar, daha sonraki evreye uyum sağlayamayınca devre dışı kalmışlardır. Atatürk bu durumu şöyle açıklamaktadır: *"Ulusal savaşa birlikte başladığımız yolculardan kimileri, ulusal yaşamın bugünkü Cumhuriyete ve Cumhuriyet yasalarına kadar uzayan gelişmelerinde kendi düşünce ve ruhsal durumlarının kavrama sınırı bittikçe, bana direnmeye ve karşı çıkmaya başladılar."*

TBMM, adeta Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin siyasi bir grubu idi. Buna rağmen düşünsel olarak aralarında farklılıklar vardı. Bu durum, Halk Zümresi, İslahat, İstiklâl, Tesanüd Grubu gibi açık faaliyet gösteren grupların doğmasına yol açtı.

İstenilen ve ihtiyaç duyulan kararların alınmasında güçlüklerle karşılaşıldı. Bunun üzerine Atatürk, 10 Mayıs 1921'de kendi başkanlığında **"Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu"** adı altında bir meclis grubu oluşturdu.

Kurtuluş Savaşı'nın bitimiyle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin, dolayısıyla da Meclis'teki Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun işlevi sona ermiştir. Atatürk, **7 Aralık 1922'de**, Ankara basını aracılığıyla Halk Fırkası (Partisi) adında, halkçılık ilkesine dayanan bir partinin kurulacağını açıklamıştır.

9 Eylül 1923'te, Halk Fırkası son şeklini almıştır. Fırka başkanlığına Mustafa Kemal Paşa, parti sekreterliğine de Recep Bey (Peker) getirilmiştir. Parti genel başkan yardımcılığına da İsmet Paşa atanmıştır.

Atatürk'ün başkanlığındaki Halk Fırkası, ulusal egemenliğin halk tarafından, halk için icrasında önderlik görevini yaparak, yeni Türkiye'yi tam anlamıyla çağdaş bir devlet haline getirmeye çalışmıştır. Bunun için **cumhuriyetçi, ulusçu, halkçı, laik, devletçi** ve **inkılâpçı** ilkelere dayanan bir devlet düzeni oluşturmuştur.

d. Atatürk'ün Halk ile İlişkileri

Atatürk, toplumunu çok iyi tanıyan, halkıyla kaynaşan bir önderdir. Atatürk, sıcak savaş günlerinde cephelede askerinin önünde bulunduğu gibi, barış zamanında da halkının içinde dolaşmaktan büyük zevk almış bir liderdir. Kafasında tasarladığı bir konuda halkının içine girip "o saf kitlenin" düşüncelerini öğrenmeye çalışmıştır. *"Memlekete hizmet etmek isteyenlerin kalbi açık olmalıdır. Milletle, milleti sevk ve idare eden insanlar açık kalple görüşmelidir. Yapılacak şeyler olduğu gibi ifade edilmelidir... Şiarımız daima millete karşı gerçekleri ifade etmek olmalıdır. Ancak bu tarz, milleti aydınlatabilir. Millete gerçeği açıklayanların, kendisinin de aklanmadığına güveni olmalıdır. Arkadaşlar! Benim hayatta takip ettiğim meslek budur"* diyen Atatürk, yaşamı boyunca halkıyla diyalog içinde bulunmuştur. Bunun için de sık sık yurt gezilerine çıkarak, yapacağı ya da yaptığı devrimleri halkına anlatmış, halkıyla aracısız bir şekilde görüş alışverişinde bulunarak, ulusuyla bütünleşmiştir.

Atatürk, bu yurt gezilerinde, her toplumsal kesitten halkla yüz yüze görüşerek onların dertlerini dinlemiş, görüşlerini almıştır. Atatürk'ün yaverlerinden Salih Bozok, bir anısında, *"Atatürk'ün, fikirleri kendisince hiçbir değeri olmayan kimselerle görüştüğünü"* belirtmektedir. Bir defasında *"Paşam bu fikir danıştıkların arasında öyleleri var ki şaşıyorum. Bunların fikirlerine nasıl olsa sonunda katlanmayacaksın. Ne diye birer birer çağırıp karşında söyletirsin"* dediğinde Atatürk'ün, *"Bazen hiç umulmadık adamdan ben çok şey öğrenmişimdir"*² dediğini yazmaktadır.

² Falih Rıfki Atay, *Çankaya*, İstanbul 1969, s.341.

e. Meşruiyet İlkesi!

Atatürk, tüm yaşamı boyunca meşruiyet ilkesine bağlı kalmış bir önderdir. Bir inkılâp atılımı gerçekleştirilirken, öncelikle halkın bu konudaki görüşleri, düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bunun için de uzun uzun yurt gezileri düzenlemiştir. Bu gezilerde kafasında tasarladığı inkılâplar konusunda halka bilgi vermiş, onları aydınlatmıştır. Daha sonra Halk Fırkası Grubu toplantılarına konuyu götürmüştür. Burada yapılan tartışmalarla olgunlaşan düşünceler, nihayet meclise getirilmiştir.

Tüm boyutlarıyla konu mecliste tartışıldıktan sonra karara bağlanmış ve yürürlüğe konulmuştur. Böylece Atatürk'ün kafasında oluşan düşünce, daha sonra tüm ulus temsilcilerinin malı olarak meclisten çıkmıştır.

Dönemin tek partili bir dönem olması, meclis hükümeti sistemi yönetiminin uygulanması, inkılâpların meclisten kolayca geçmesini sağlamıştır.

f. İnkılâbın Millete Mal Edilmesi

Atatürk, Samsun'a ayak bastığı ilk günden itibaren halka olan güveni ve inancı nedeniyle hedeflediği inkılâpları Türk halkına dayanarak yapmaya gayret etmiştir. *"Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını tümüyle çağdaş ve uygar bir toplum haline getirmektir"* diyen Atatürk, aynı zamanda inkılâpların milletin selameti için yapıldığını belirtmiştir.

Atatürk, tüm gücünü ulustan aldığı gibi, yapılan her eylemin de ulusça yapıldığını belirtmiştir. "Asıl olan millettir... Herhangi bir şahsın başarısı demek, o milletin başarısı demektir.", "Çünkü kuvvet birdir, o da millettir." "İki Mustafa Kemal vardır. Biri ben, fani Mustafa Kemal, öteki milletin daima içinde yaşadığı Mustafa Kemal. Ben onu temsil ediyorum. Herhangi tehlike anında ben ortaya çıktım, beni bir Türk anası doğurmadı mı? Türk analar, daha Mustafa Kemaller doğurmayacaklar mı? Ürün Milletindir, benim değil." şeklinde düşüncelerini ifade eden Atatürk, yapılan her şeyi millete mal etmiştir.

Her türlü başarının sırrının, her çeşit kuvvet ve kudretin ana kaynağının, milletin kendisi olduğuna inanmış bir liderdir. İşte bunun içindir ki Atatürk, kendine ait olan çiftlikleri, üzerindeki tüm mallarıyla birlikte 11 Haziran 1937'de ulusuna bağışlamıştır.

3. Atatürk'ün Gençliğe Verdiği Önem

Gençlik, bir toplumun itici gücüdür. Geçmiş ile gelecek arasında bir köprü görevi yapar. Gelecekte devletin varlığını, ülkenin bütünlüğünü, ulusun özgürlüğünü o korur. Yönetim biçimi ne olursa olsun; sistemin koruyucusu, kollayıcısı o sistem içerisinde yetişen gençliktir.

Gençler, yeniliklere daha açıktırlar. Osmanlı tarihine baktığımızda bunu görüyoruz. Çünkü ülkemizde özgürlük mücadelesinin bayrağını gençler yükseltmiştir. Yeni Türkiye Devleti'ni de çağdaşlarına göre genç bir kuşak kurmuştur. Cumhuriyeti kuranlar, 38-42 yaşları arasında bulunuyordu. Gençlik kavramı en güzel ifadesini Atatürk'te bulmuştur. Biyolojik olmaktan çıkmış, düşünsel bir boyut kazanmıştır. *"Benim anladığım gençlik, bu inkılâbın fikirlerini ve ideolojisini benimseyip, gelecek kuşaklara götürecektir. Benim nazarımda yirmi yaşında bir yobaz ihtiyardır. Yetmiş yaşında bir idealist de güçlü bir gençtir"*³ diyerek bunu açıkça belirtmiştir.

³ Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, 3b, Ankara 1984, s. 165.

Atatürk, Türk gençliğine büyük bir güven duymuştur. Atatürk, *“Ey yükselen yeni nesil! İstikbal sizindir. Cumhuriyeti biz tesis ettik; onu i’lâ (yüceltecek) ve idame edecek sizlersiniz.”*⁴ diyerek, genç cumhuriyeti gençliğe emanet etmiştir.

Atatürk, gençlerin insanları, vatanlarını sevmelerini ve düşünce özgürlüğünü savunmalarını istemiştir. Demokrasinin, halkçılığın ne olduğunu halka anlatmalarını, Cumhuriyet prensiplerini halka sevdirmelerini istemiştir.

Atatürk Büyük Nutku’nun sonunda, *“Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen Türk İstiklâlini, Türk Cumhuriyetini ebediyete kadar korumak ve savunmaktır...”* diyerek, Türk gençliğinin baş görevinin Türkiye Cumhuriyeti’ni korumak olduğunu, Cumhuriyetin dışında bir başka sistemin Atatürkçü düşünceyle bağdaşmayacağını vurgulamıştır.

4. Orduya Verilen Görev

Türk Tarihi incelendiğinde, Türklerin askeri özellikleriyle devlet kurma yetenekleri açıkça kendini gösterir. Bir orduda eğitim, öğretim çağdaş teknolojinin kullanımı kadar, belki de daha önemli olarak, askerlik ruhunun bulunması gerekir. Bu açıdan baktığımızda, Türk ulusunun askerlik ruhunun en gelişmiş olduğu milletler içinde yer aldığını görürüz. Çanakkale’de, I., II. İnönü Muharebelerinde, Sakarya’da ve Büyük Taarruz’da düşmanı perişan eden, işte bu ruhtur.

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti’nin iki şeye güvendiğini belirtmektedir. Bunlardan biri, milletin kararı, diğeri ise ordumuzun kahramanlığıdır. Çünkü ordu, Türk birliğinin, Türk kabiliyet ve kudretinin, Türk vatanseverliğinin çelikleşmiş bir ifadesidir. Ordumuz, Türk topraklarının ve Türkiye idealini gerçekleştirmek için harcanan sistemli çalışmaların yenilmesi imkânsız teminatıdır.⁵ Asker ruhlu Türk ulusunun ordusunu çok sevdiği, onu kendi ideallerinin koruyucusu olarak gördüğü bilinmektedir.

Atatürk, *“Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti’nin ordusunun, istilalar yapmak veya saltanatlar yıkmak veya saltanatlar kurmak için”* kurulmadığını, insanca ve bağımsız yaşamak isteyen ulusun, öz evlatlarından oluştuğunu belirterek, Milli ordunun niteliklerini de açıklamıştır.⁶

“Milli ordu, millet birliğinin ve devlet varlığının en göze çarpan örneğidir. Ordu harice karşı devletin varlığını temin ve icabında dahilde büyük asayişsizliği bertaraf eder.” *“Ordu Cumhuriyet aleyhine teşebbüslere karşı devlet ve hükümetin irade ve kuvvetini belirtir”*⁷ Bu sözler de gösteriyor ki, ordunun üç görevi vardır.

1. Yurdu düşmandan korumak,
2. Ülkedeki büyük asayişsizliği gidermek,
3. Cumhuriyeti korumak ve kollamaktır.

Türk ordusu, kurulduğu andan bugüne değin, Atatürk’ün izinde yürüyerek Cumhuriyeti her türlü tehlikelerden korumuştur.

⁴ Atatürk’ün Söylev Demeçleri, C II, s.188.

⁵ Kocatürk, *age.*, s. 284.

⁶ Enver Ziya Karal, *Atatürk’ten Düşünceler*, Ankara 1969, s. 188.

⁷ Karal, *age.*, s. 289-290.